

Delegació Diocesana de Pastoral Familiar
Arquebisbat de Barcelona

PARLEM DE LA UNIÓ EUROPEA

“Somio una Europa de la qual no es pugui dir que el seu compromís pels drets humans ha estat la seva última utopia”(Franciscus, 2016)

A les 12:00 hores del divendres 6 de maig de 2016 s'inicià, a l'anomenada “Sala Regia” del Palau Vaticà, la cerimònia de lliurament del Premi Carlemany que enguany ha estat atorgat al Papa Francesc.

En el gest dues singularitats paradoxals: la cerimònia es celebrà fora del territori de la UE i es lliurà a una persona que no és ciutadà de cap dels seus estats membres. No és la primera vegada que succeeix, però no és habitual.

El Premi Carlemany fou promogut per un grup de ciutadans d'Aquisgrà per homenatjar persones o institucions que s'haguessin distingit per llur contribució excepcional a la unitat d'Europa o a la unió dels seus estats. La idea sorgí l'any 1949, quan encara els europeus tractaven de refer-se dels danys materials i morals produïts durant la segona guerra mundial i quan qualsevol projecte d'unitat a Europa es veia amb recel. La primera persona distingida amb el premi fou el comte Richard Coudenhove-Kalergi, fundador l'any 1923 de la Unió Paneuropea. La cerimònia es celebrà, com haurien de celebrar-se totes les successives edicions en el bell mig d'Europa, a la ciutat d'Aquisgrà, en la qual es troben les despulles de l'emperador Carlemany (742-814), protector de la cristiandat. Tot molt simbòlic; tot, però, necessitat de revisió, per tant.

Celebrar aquesta vegada l'acte de lliurament del premi a Roma era una deferència dels promotors envers els orígens d'aquests símbols i la força que tenen encara en la construcció del *demòs* europeu, per bé que l'Estat de la Ciutat del Vaticà no sigui un estat membre de la UE. Els promotors ja havien manifestat una deferència similar quan l'any 2004 honoraren Joan Pau II: en aquell cas, però, la contribució a la unitat europea de la política vaticana del Sant Pare polonès, a més, es podia presentar com inequívoca. Però el Papa Francesc, que d'altra banda no ha nascut a Europa, què ha fet específicament per aquesta unitat? No és cert, a més, que en aquests tres anys del seu papat la unitat europea, que des dels orígens d'aquest premi ha costat tant de bastir, ha semblat que cada dia estigués a punt d'esberlar-se? No serà que aquesta vegada els promotors d'aquest premi, entre els quals hi ha gairebé tots els representants institucionals de la UE vulguin, per elevació, emmascarar la seva impotència?

I tanmateix aquest Papa “extracomunitari” ha fet un diagnòstic encertat de la crisi europea i ha enunciat un projecte d'actualització de la pròpia idea d'Europa. Potser això és la raó última de la distinció. Vegem-ho.

En el discurs que el Sant Pare va pronunciar durant la recepció del Premi Carlemany començà dient:

«Durant el segle passat, [Europa] ha ofert el testimoni a la humanitat que un nou començament era possible; després d'anys de tràgics enfrontaments, que van culminar en la guerra més terrible que es recorda [...], després de moltes divisions, [Europa] es va trobar finalment a si mateixa i va començar a construir la seva casa. [...] [E]n els últims temps [Europa] sembla sentir [però] menys propis els murs de la casa comuna, potser aixecats apartant-se del clarividient projecte dissenyat pels pares; [...] nosaltres, els fills d'aquell somni estem temptats de caure en els nostres egoïsmes, mirant el que ens és útil i pensant a construir recintes particulars.

Al Parlament Europeu em vaig permetre parlar de l'Europa anciana. Deia als eurodiputats que en diferents parts creixia la impressió general d'una Europa cansada i envellida, ni fèrtil ni vital, on els grans ideals que van inspirar Europa semblen haver perdut força d'atracció. Una Europa decaïda que sembla haver perdut la seva capacitat generativa i creativa. Una Europa temptada de voler assegurar i dominar espais més que de generar processos d'inclusió i de transformació; una Europa que es va “atrinxerant” en lloc de privilegiar les accions que promouen nous dinamismes en la societat; dinamismes capaços d'involucrar i posar en marxa tots els actors socials (grups i persones) en la recerca de noves solucions als problemes actuals, que fructifiquin en importants esdeveniments històrics; una Europa que, lluny de protegir espais, es converteixi en mare generadora de processos (cf. Evangelii gaudium [4], 223).»

Avui hi ha molts “pensadors” que, des de la perspectiva denunciada pel Sant Pare, es pregunten per què cal continuar nodrint el projecte europeu, si aquest tenia com a fi impedir les guerres en el continent i això ja s'ha assolit. La resposta que donarà el Papa Francesc, coincident també amb molts d'altres “pensadors”, és que el projecte europeu és sobretot un projecte de civilització, especialment necessari per respondre als reptes d'una societat multicultural i global; una societat, en la qual els diversos estats europeus, no només haurien de coordinar-se jurídicament i burocràtica, que ja ho han fet, sinó que, a partir d'això, haurien d'integrar-se en una comunitat real superior i democràtica, plenament respectuosa dels drets humans. En altres termes, es tracta de fer real allò que sentim dir per tot arreu i no fem: contra la crisi d'Europa, més Europa!

Com hem avançat, en aquest discurs d'acceptació del premi Carlemany el Papa Francesc tractà també d'esbossar les línies mestres per a fer real aquest objectiu d'actualitzar la idea d'Europa. Va dir: necessitem “[u]na Europa capaç de

donar a llum un nou humanisme basat en tres capacitats: la capacitat d'integrar, la capacitat de comunicació (diàleg) i la capacitat de generar". Aquest programa sembla molt oportú, especialment si el veiem a la llum d'alguns fets que han succeït en els darrers mesos.

Sobre la **capacitat d'integrar** senyalà:

«Les arrels dels nostres pobles, les arrels d'Europa es van anar consolidant a través de la seva història, aprenent a integrar en síntesis sempre noves les cultures més diverses i sense relació aparent entre elles. La identitat europea és, i sempre ha estat, una identitat dinàmica i multicultural.»

Doncs bé, a la vista d'això el discurs dels partits xenòfobs, que creixen en la majoria dels territoris dels estats membres de la UE, no sembla un discurs mancat perillosament d'aquesta capacitat necessària? El 23 de juny de 2016, encara no havien transcorregut dos mesos d'haver estat pronunciades aquestes paraules, el Regne Unit –democràticament, això és indiscutible– expressà un vot favorable a abandonar la UE; un vot però que constitueix una inequívoca fractura generacional, i una fractura també entre els districtes urbans (multiculturals) i els rurals; però, sobretot, un vot que representa un gest interessat i atemorit. Molta feina, doncs, per fer, si volem reconstruir amb rigor aquesta **capacitat d'integrar!**

Sobre la **capacitat de diàleg** advertí:

«Estem convidats a promoure una cultura del diàleg, tractant per tots els mitjans de crear instàncies perquè això sigui possible i que ens permetin reconstruir el teixit social. La cultura del diàleg implica un autèntic aprenentatge, una ascési que ens permeti reconèixer l'altre com un interlocutor vàlid; que ens permeti mirar l'estranger, l'emigrant, el qual pertany a una altra cultura, com a subjecte digne de ser escoltat, considerat i apreciat. [...] D'aquesta manera podrem deixar[...] en herència una cultura que sàpiga dibuixar estratègies no de mort, sinó de vida, no d'exclusió, sinó d'integració.»

Aquestes paraules van ser pronunciades quan encara no havien transcorregut dos mesos des que el Consell de la Unió Europea (l'òrgan que coordina l'acció dels estats membres de la UE) i Turquia, el 18 de març de 2016, celebressin un acord en virtut del qual aquest darrer país mantindria en el seu territori tots els refugiats que hi arribessin, impeding-los d'entrar en el territori de la UE, així com a tots aquells que els estats membres de la UE comencessin a retornar; tot això a canvi de 6.000 milions d'Euros a pagar en dos terminis i de permetre l'accés al territori de la UE sense visat als ciutadans turcs. Aquest és un acord molt complex i d'un contingut jurídic molt dens. No obstant no sembla que aquest sigui el tipus d'acord i de dret que demana la **capacitat de diàleg** a la qual el Sant Pare apel·la; i menys encara quan ens informem de la immensitat del problema: durant el primer semestre de 2016 van arribar a Europa 301.757 immigrants, i en el viatge en van desaparèixer en el mar Mediterrani 3.171.

I, finalment, sobre **capacitat de generar** apuntà directament als joves i a l'economia:

«[...] Com podem fer partícips els nostres joves d'aquesta construcció [europea necessària] quan els privem del treball; d'una ocupació digna que els permeti desenvolupar-se a través de les seves mans, la seva intel·ligència i les seves energies? Com pretenem reconèixer-los el valor de protagonistes, quan els índexs d'atur i subocupació de milions de joves europeus van en augment? Com podem evitar la pèrdua dels nostres joves, que acaben per anar-se'n a un altre lloc a la recerca d'ideals i sentit de pertinença perquè aquí, a la seva terra, no sabem oferir-los oportunitats i valors? [...] Això requereix passar d'una economia líquida, que tendeix a afavorir la corrupció com a mitjà per obtenir beneficis, a una economia social que garanteixi l'accés a la terra i al sostre per mitjà del treball com a àmbit on les persones i les comunitats puguin posar en joc "moltes dimensions de la vida: la creativitat, la projecció del futur, el desenvolupament de capacitats, l'exercici dels valors, la comunicació amb els altres, una actitud d'adoració" (Laudato si' [5], 127).»

Aquí està gairebé formulada la interpel·lació fonamental. Només hi manca el recordatori final, que proporciona la particular coherència d'aquest programa: «L'Església pot i ha d'ajudar a renèixer d'una Europa cansada, però encara rica d'energies i de potencialitats. La seva tasca coincideix amb la seva missió: l'anunci de l'Evangeli, que avui més que mai es tradueix principalment a sortir a l'encontre de les ferides de l'home, portant la presència forta i senzilla de Jesús, la seva misericòrdia que consola i anima». Potser aquest és el motiu de la concessió del premi Carlemany al Papa Francesc, oi?

Bibliografia

- Jürgen Habermas, *La constitució de Europa*, Editorial Trotta, Madrid, 2012
- Seu del Premi Carlemany: <http://www.karlspreis.de/>
- Discurs del Papa Francesc: http://w2.vatican.va/content/francesco/es/speeches/2016/may/documents/papa-francesco_20160506_premio-carlo-magno.html
- Sobre les dades migratòries: <http://migration.iom.int/europe/>
- Els fragments transcrits del discurs del Papa Francesc, corresponen a la traducció catalana publicada a Catalunya Religió: <http://www.catalunyareligio.cat/ca/blog/homilies-del-papa-francesc/tha-passat-europa-humanista-defensora-dels-drets-205299>.

Barcelona, Setembre de 2016.